

İQTİSADİYYAT

MÜASİR SAHİBKARLIQ EKOSİSTEMİNİN FORMALAŞMASINDA SÜNİ İNTELLEKTİN ROLU

Sadiq İSAYEV

Bakı Biznes Universiteti, Bakı Azərbaycan

Yazışılan müəllif: sadigisayew@gmail.com

NƏŞR TARİXİ:

Qəbul edilmə tarixi:

05.12.2025

Nəşr edilmə tarixi:

22.12.2025

AÇAR SÖZLƏR:

Sahibkarlıq ekosistemi, iqtisadi əlaqələr, sahibkarlıq subyektləri, süni intellekt, müasir ekosistemlər.

XÜLASƏ

Son illərdə Sİ-nin sahibkarlıq sahəsindəki rolu başlıca müzakirə mövzularından birinə çevrilib. Bir çox təşkilat bu texnologiyaları öz biznes modellərinə inteqrasiya etməyə çalışsa da, bu proses heç də hər zaman tamamilə aydın və risksiz olmur. Süni intellektin tətbiqi zamanı ortaya çıxan etik, hüquqi və sosial məsələlər yeni yanaşmaların və tənzimləmələrin tələb olduğunu göstərir. Deməli, sistemlərin perspektivləri ilə yanaşı, dayanıqlı bir ekosistem yaratmaq üçün gələcək tədqiqatların, strateji yanaşmaların və müvafiq siyasətlərin formalaşdırılması zəruridir. Müasir sahibkarlıq ekosistemi dinamizmi və kompleksliyi ilə sosial-iqtisadi inkişafın mühüm bir unsurunu təşkil edir. Bu ekosistem müxtəlif aktorların və proseslərin qarşılıqlı təsiri vasitəsilə formalaşır. Onun içində, innovasiya, ticarət, maliyyə və insan resursları kimi elementlər bir araya gələrək təsirli bir sinerji yaradır. Süni intellekt (AI) kimi modern texnologiyalar bu ekosistemin operativliyini artırmaqla yanaşı, onun bütün dövrlərindəki imkanları genişləndirməkdədir. AI-nin tətbiqi ənənəvi iş modelini saxlayaraq, müasir sahibkarlığın dinamik vəzifələrini daha səmərəli şəkildə icra etməyə kömək edir. Süni intellektin sahibkarlıq ekosistemindəki rolu məlumatın analiz edilməsindən başlayaraq, qərar qəbul etməyə qədər geniş bir spektri əhatə edir. Məlumatın toplanması və emalı prosesləri, AI modelləri vasitəsilə daha sürətli və dəqiq bir şəkildə həyata keçirilir. Burada analitik alqoritmlərin, öyrənmə sistemlərinin və proqnozlaşdırma texnologiyalarının istifadəsi, müəssisələrin bazar tendensiyalarını daha dərinləndirərək anlamasına və birbaşa müştəri ehtiyaclarına uyğunlaşmasına imkan tanıyır. Bu, yalnız resursların səmərəliliyini artırmaqla kifayətlənmir, eyni zamanda yaradıcı yanaşma və yeniliyə açıq olma qabiliyyətini də inkişaf etdirir.

GİRİŞ

Müasir sahibkarlıq ekosistemlərinin formalaşmasında süni intellektin rolu, yalnızca iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyini artırmaqla qalmır, həm də innovativ yanaşmaların yaradılmasında öz müstəsna önəmini göstərir. Bu araşdırmanın məqsədi, süni intellektin sahibkarlıq sahəsindəki əhəmiyyətini anlamaq, müasir biznes mühitində yerini müəyyən etmək və bu texnologiyanın alətləri vasitəsilə yeni imkanların yaradılmasını təmin etməkdir.

Araşdırmanın əhəmiyyəti, iqtisadi strateqiyaların və biznes modellərinin süni intellektlə təchiz olunması nəticəsində necə transformasiya olduğunu qiymətləndirməkdədir. Belə ki, süni intellektin tətbiqi, qərar vermə proseslərini sürətləndirmək, məlumat analizini asanlaşdırmaq və müştəri tələblərinə daha çevik cavab verməyə imkan tanıyır. Bu çərçivədə, sahibkarların müasir dövrdə bazar tələblərinə uyğunlaşma sürətini artırmaları, yenilikçi məhsul və xidmətlərin yaradılmasına şərait yaradır.

ƏSAS HİSSƏ

Müasir sahibkarlıq ekosisteminin formalaşmasında süni intellektin rolu təkə iş dünyasında texnologiyadan istifadə ilə bağlı deyil, həm də sosial və iqtisadi transformasiyanın tələb etdiyi dəyişikliklərin qəbulunda özünü göstərir. Bu tədqiqat həm də süni intellekt, insan mühafizəsi və əməyin təhlükəsizliyi yanaşmalarının etik problemlərini həll edəcək və bununla da sahibkarlığın gələcək gözləntilərini aydınlaşdırmağa yönələcəkdir. Nəticə olaraq, bu tədqiqat göstərir ki, AI müasir sahibkarlıq ekosistemlərinin effektiv formalaşdırılması üçün kritik əhəmiyyətə malikdir, eyni zamanda onun necə həyata keçirilə biləcəyi və uzunmüddətli faydaların necə əldə oluna biləcəyi

barədə dəyərli fikirlər təqdim edir (Elia, G., və b.,2020). İqtisadi fəaliyyətin əsas elementlərindən biri olan sahibkarlıq, sahibkarların yeni ideyalara, məhsullara və ya xidmətlərə diqqət yetirərək iqtisadi əlavə dəyər yaratması prosesini ifadə edir. Bu konsepsiya risk götürmə, innovasiya və ümumilikdə bazar tələbinə cavab vermək qabiliyyəti ilə sıx bağlıdır. Sahibkarlıq təkcə fərdi fəaliyyət kimi deyil, həm də sosial və iqtisadi hadisə kimi qəbul edilməlidir, çünki sahibkarların uğuru çox vaxt onların fəaliyyət göstərdikləri mühitlə qarşılıqlı əlaqəsindən asılıdır. Sahibkarlar həm də biznes ideyalarını reallığa çevirərkən müəyyən resursları səmərəli idarə etmək bacarığı ilə də seçilirlər. Bu kontekstdə onların insan resurslarından, maliyyə dəstəyindən və infrastrukturundan ən səmərəli şəkildə istifadə etmələri lazımdır. Ekosistem anlayışı bioloji müxtəlifliyi və ətraf mühitin qarşılıqlı təsirini araşdırmaqla yanaşı, iqtisadi sahələrdə bəzi dinamikalara da işarə edir. Xüsusilə, “sahibkarlıq ekosistemi” anlayışı sahibkarların, investorların, dövlət qurumlarının, akademik qurumların və qeyri-hökumət təşkilatlarının bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədə olduğu strukturu ifadə edir. Bu ekosistem sahibkarlığın inkişafı üçün lazımi məlumat axını, resursları və dəstək mexanizmlərini təmin edir. Sahibkarlıq ekosistemində innovasiya və biliklərin ötürülməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Burada texnologiyanın, xüsusən də süni intellekt kimi müasir vasitələrin rolu getdikcə artmaqdadır (Obschonka, M., və b.,2020). Sahibkarlıq anlayışı fərdi sahibkarlıqdan çox kənar bir strukturu təmsil etsə də, ekosistem nəzəriyyəsi bu strukturların necə işlədiyini və bir-biri ilə necə qarşılıqlı əlaqədə olduğunu anlamağa kömək edir. Texnologiyanın yüksəlişi ilə bu iki anlayış arasındakı əlaqə getdikcə mürəkkəbləşir və sahibkarlıq ekosisteminin gələcəyini formalaşdırır.

Sahibkarlıq və ekosistem arasında əlaqə

Sahibkarlıq iqtisadi fəaliyyəti həyata keçirmək məqsədi ilə riski qəbul edərək innovativ fikirləri gerçəkləşdirmək və dəyər yaratmaq prosesidir. Bu konsept yalnız bir məhsulun istehsalı və satışı ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda, müasir iqtisadiyyatda mühüm rola malik olan xidmətlərin, ideyaların və hətta sosial təşəbbüslərin həyata keçirilməsini də əhatə edir. Sahibkarlar, bazar tələblərinə uyğun olaraq yeni ideyalarla çıxış edən, öz resurslarını yönləndirən, investisiya cəlb edən və əməliyyatların səmərəliliyini artıran şəxslərdir. Sahibkarlığın özündə bir sıra vacib elementlərdən ibarətdir. Bunlar arasında yaradıcılıq, strategiya, liderlik və risk idarəçiliyi kimi komponentlər əsas yer tutur. Müasir sahibkarlıq, dəyişən bazar dinamikaları ilə fəaliyyət göstərməyə məcbur olan fərdi təşəbbüskarlardan ibarətdir, bu isə bazar tələblərinə sürətlə cavab verə bilən çevik struktur yaratma qabiliyyətini tələb edir. Sahibkarların iş mühitindəki adaptivliyi, onlara rəqabət üstünlüyü təmin edir və müştərilərə daha innovativ və keyfiyyətli xidmətlər təqdim edilməsinə imkan tanıyır (Giuggioli, G., və b.,2023). Həmçinin, sahibkarlığın yaradılmasında texnologiyanın rolu danılmazdır. Yeni texnologiyaların tətbiqi, biznes modellərinin dəyişdirilməsinə və məhsulun daha effektiv istehsalına gətirib çıxarır. Süni intellekt, məlumat analizi və digər yeni texnologiyalar, sahibkarlara daha dəqiq proqnozlar vermək və müştəri davranışlarını daha yaxşı başa düşmək imkanlarını təqdim edir. Nəticədə, sahibkarlığın dinamikası yalnız iqtisadi fəaliyyətlə bağlı deyil, həm də sosial məqsədləri də əhatə edən geniş bir elmdir. Bu vəziyyət, müasir sahibkarlıq ekosisteminin formalaşmasında süni intellektin rolunun önəmini vurğulayır, çünki yalnız iqtisadi təşəbbüslərlə deyil, sosial innovasiyalarla da bağlıdır.

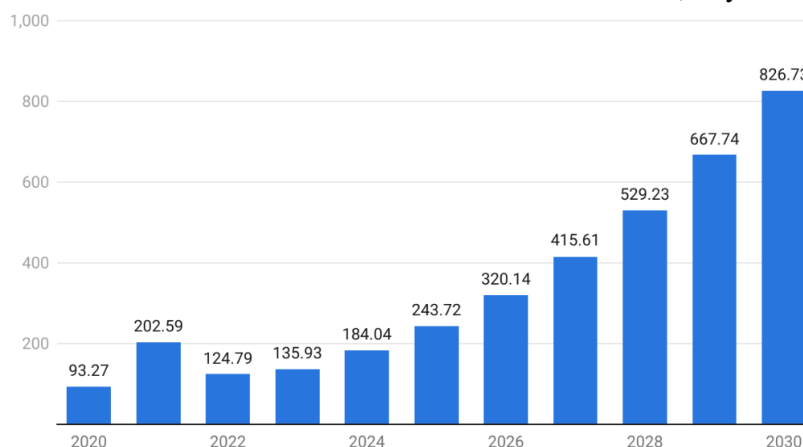
Sahibkarlıq ekosistemi sahibkarlar, investorlar, dövlət dəstəyi və təhsil müəssisələrinin əməkdaşlığında işlədiyi, innovasiyalara və iqtisadi artıma yol açan dinamik platformadır. Bu ekosistemin ən mühüm elementlərindən biri qarşılıqlı əlaqənin xarakteridir. Sahibkarlar təkcə öz biznes modellərinə diqqət yetirə bilməz, həm də daha geniş mühitlə qarşılıqlı əlaqə quraraq sinerji yaradırlar. Bu, informasiya axını sürətləndirir, resurslardan səmərəli istifadəni təmin edir və rəqabəti artırır. Bundan əlavə, bu strukturun tərkibindəki dəstəkləyici qurumlar sahibkarların qarşılaşdıqları çətinlikləri aradan qaldırmağa kömək edir. Məsələn, inkubasiya mərkəzləri, mentorluq proqramları və maliyyə imkanları innovativ ideyaların həyata keçirilməsinə töhfə verən əsas komponentlərdir. Sahibkarlıq ekosistemi də rəqəmsal transformasiya ilə dərin qarşılıqlı əlaqədədir. Süni intellekt və digər texnoloji yeniliklər sahibkarlara biznes proseslərini optimallaşdırmağa kömək edir, eyni zamanda onların müştərilərin ehtiyaclarına tez cavab vermək qabiliyyətini təkmilləşdirir. Bu yolla iqtisadiyyatın dinamikası və rəqabət mühiti daim inkişaf edərək sahibkarlar üçün yeni

imkanlar yaradır. Yəni, mülkiyyət ekosistemi təkcə iqtisadi fəaliyyətlərin deyil, həm də sosial və mədəni dəyişikliklərin mərkəzindədir. Bu aspektlərdə ekosistem termini sahibkarlığın indiki və gələcək rolu üçün kritik mənə daşıyır.

Süni intellekt sahibkarlıq subyektlərinin inkişafında rolu

Süni intellekt (AI) və sahibkarlıq ekosistemi arasında qurulan əlaqə müasir biznes mühitinin təkamülündə müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Bu münasibət, süni intellektin, sahibkarların innovasiyalarını həyata keçirməsinə, fəaliyyətlərini optimallaşdırmasına və bazar tələblərinə daha çevik cavab verməsinə olan dəstəyi ilə formalaşır. Beləliklə, sahibkarlıq ekosistemi, süni intellektin tətbiqi sayəsində daha da dinamik və adaptiv bir indikator halına gəlir. Bununla yanaşı, süni intellekt, müəssisələrin müştəri əlaqələrini genişləndirmək üçün daha intuitiv və fərdiləşmiş metodlar təklif edir. Bu texnologiya, müştəri davranışlarını analiz edərək, müştəri tələblərinə uyğun məhsul və xidmətlərin daha effektiv təqdimatı üçün imkanlar yaradır. Sahibkarlığın inkişafında əhəmiyyətli rol oynayan təsnifat, analitika və proqnozlaşdırma kimi süni intellektin əsas komponentləri, kiçik və orta ölçülü müəssisələrdən tutmuş iri korporasiyalara qədər geniş bir çeşiddə təsir göstərir. Bu komponentlər vasitəsilə sahibkarlar, bazar tendensiyalarını və istehlakçı ehtiyaclarını daha dərinləndirən anlaya bilirlər. Eyni zamanda, süni intellekt tətbiqləri, mühasibat və maliyyə analizindən insan resurslarının idarə edilməsinə qədər müxtəlif sahələrdə prosesləri avtomatlaşdıraraq, vaxt və resurs qənaətini mümkün edir. Beləliklə, sahibkarlığın ekosistemi, süni intellektin fəaliyyətlərini dayanıqlı və innovativ bir şəkildə birləşdirərək, müasir iqtisadi yanaşmalara cavab verən bir konumda öz mövqeyini gücləndirir (Jacobides, M. G., və b.,2021). Süni intellekt, sahibkarlıq ekosisteminin hər bir üzvü ilə olan qarşılıqlı əlaqəni zənginləşdirərək, kollektiv bilik paylaşımını və əməkdaşlığı asanlaşdırır. Məhsul inkişafı dövründə məlumat mübadiləsinə sürətləndirərək, müştəri və bazar məlumatlarının daha meraklı analizini təmin edir. Beləliklə, süni intellekt, sahibkarlığı müasir dövrün tələblərinə uyğun bir formata çevirməklə, iddialı və proqressiv nəticələr əldə etməyə imkan tanıyır. Nəticə etibarilə, süni intellektin sahibkarlıq ekosistemindəki rolu, müasir iş modelinin formalaşmasında həlledici bir element kimi ortaya çıxır, burada innovasiya, effektivlik və adaptivlik önə çıxır.

Şəkil 1. 2020-2030-cu illərdə süni intellekt bazarının həcmi, milyon dollar

Mənbə: <https://www.statista.com/outlook/tmo/artificial-intelligence/worldwide>

Şəkil 1-də qeyd edilən məlumatlara əsasən süni intellekt bazarının həcmi 2030-cu ildə 826,73 milyard dollara çatacağı gözlənilir.

Sahibkarlıq ekosistemində süni intellektin rolu, müasir iş mühitinin dinamik və dayanıqlı inkişafını təmin edən bir amil kimi özünü göstərir. Süni intellekt, yalnız proseslərin avtomatlaşdırılmasında deyil, həm də qərar qəbul etmə mexanizmlərində, müştəri analitikası və bazar tədqiqatında irəliləyişlərin əldə edilməsində kritik bir komponent halına gəlmişdir. Sahibkarlar, AI-nin təqdim etdiyi alqoritmləri və məlumat analizi imkanları vasitəsilə bazar tendensiyalarını daha dəqiq proqnozlaşdırmaq, müştəri davranışlarını anlamaq və effektiv marketing strategiyaları inkişaf etdirmək imkanına sahibdirlər. Bu kontekstdə, süni intellekt, təşəbbüslərin inkişafa yönəlməsində

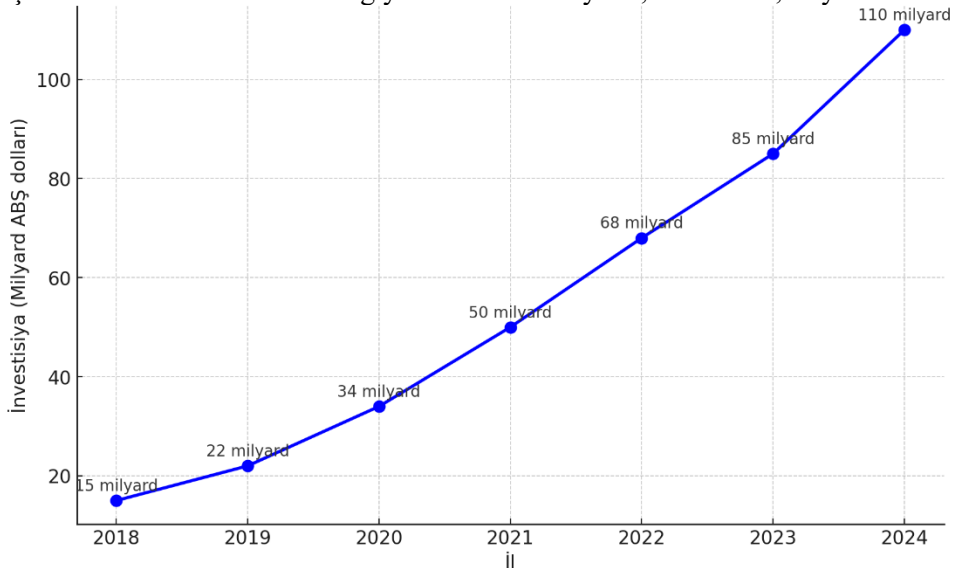
inovasiya və yaradıcılıq gətirərək, sahibkarlara məlumatların analizi, risklərin qiymətləndirilməsi və resursların optimal istifadəsi mövzusunda yeni perspektivlər təqdim edir. Məsələn, chatbotlar və virtual asistentlər vasitəsilə müştəri xidməti sahəsində də ciddi dəyişikliklər yaranır. Bu texnologiyalar, müştəri ilə birbaşa əlaqəni artırmaqla bərabər, eyni zamanda əməliyyat xərclərini azaltmağa və xidmət keyfiyyətini yüksəltməyə də imkan tanıyır (Blagodyr, L. M., 2023). İş mühitinin çox dəyişkən olduğu bu dövrdə, süni intellektin tətbiqi sahibkarlara çevik adaptasiya etməyə, bazar dəyişikliklərinə sürətlə reaksiya verməyə və müştəri məmnuniyyətini artırmağa kömək edir. Eyni zamanda, AI-nin inteqrasiyası sayəsində, müasir sahibkarlıq ekosistemləri yalnız innovativ məhsul və xidmətlərin yaradılmasına deyil, həm də sosial, iqtisadi və ətraf mühitə dair məsuliyyətli yanaşmalar ortaya qoyulmasına təkan verir. Bu səbəbdən, süni intellekt, daha geniş mənada, sahibkarlıq mühiti və iqtisadi inkişaf arasında qarşılıqlı əlaqələri gücləndirərək, müstəqil təşəbbüslərin və təşkilatların dayanıqlı gələcəyini formalaşdırır.

Süni intellekt (AI) son illərdə innovasiya və sahibkarlıq sahəsində inqilabi gücə çevrilib. Müəssisələrin rəqabət üstünlüyü əldə etməsi və bazar tələbinə tez cavab verməsi üçün süni intellekt texnologiyalarından istifadənin əhəmiyyəti artır. Süni intellektlə işləyən innovasiya məlumatların təhlili, yeni məhsul və xidmətlərin işlənilib hazırlanmasında avtomatlaşdırma kimi süni intellekt imkanlarından istifadəni nəzərdə tutur. Bu proses sahibkarlara öz biznes modellərini qurarkən daha dəqiq, daha sürətli və effektiv qərarlar qəbul etməyə imkan verir. Məsələn, bu texnologiya müştəri meyllərini təhlil edərək tələb proqnozları verməyə və ya məhsul və xidmətlərin fərdiləşdirilməsi üçün dərin fikirlər verməyə imkan verir. AI-nin sahibkarlığa təsiri çox vaxt innovativ həllərin istehsalı üçün tələb olunan resursların azaldılmasında özünü göstərir. Süni intellekt tətbiqləri sayəsində sahibkarlar daha az xərclə hərtərəfli araşdırma apara və bununla da zamanla məhdud resurslardan daha səmərəli istifadə edə bilirlər. Bununla belə, süni intellektlə işləyən innovasiya ənənəvi biznes proseslərini dəyişdirərək biznesin aparılmasının yeni yollarını gətirir. Məsələn, avtomatlaşdırılmış müştəri xidməti sistemləri süni intellektin insanların qarşılıqlı əlaqəsini minimuma endirməklə xərcləri azaltdığı və müştəri məmnuniyyətini artırdığı bir haldır. Beləliklə, sahibkarlar daha səmərəli biznes modelləri yaratmaq üçün mühüm imkanlar əldə edirlər. Süni intellektlə dəstəklənən sahibkarlıq təkcə yeni məhsulların inkişafı ilə məhdudlaşmır, həm də mövcud proseslərin optimallaşdırılmasına və biznesin strateji qərar qəbul etmə mexanizmlərinin gücləndirilməsinə imkan verir. Məlumat əsaslanan yanaşmalar sahibkarlara hansı aspektlərin təkmilləşdirilməsi lazım olduğuna dair daha məlumatlı qərarlar qəbul etməyə imkan verir. Süni intellekt tərəfindən təqdim edilən analitika sahibkarlara bazara giriş strategiyalarından tutmuş müştəri münasibətlərinə qədər bir çox sahədə ağıllı və innovativ yanaşma tətbiq etməyə kömək edir. Süni intellekt (AI) müasir sahibkarlıq konsepsiyalarını dəyişdirən və sahibkarlıq ekosistemini yenidən formalaşdıran güclü bir vasitə kimi ortaya çıxır. Süni intellektlə işləyən sahibkarlıq bazar tələblərini proqnozlaşdırmaq, müştəri davranışını anlamaq və ilk növbədə məlumatların təhlili imkanları vasitəsilə strateji qərar qəbul etmə proseslərini optimallaşdırmaq imkanı təklif edir. Xüsusilə böyük məlumatların işlənməsi bacarıqları sahibkarlara müştərilərin gözləntilərinə cavab sürətini artırmaqla daha çox fərdiləşdirilmiş məhsul və xidmətlər təklif etməyə imkan verir. Bu transformasiya təkcə sahibkarlara daha səmərəli işləməyə imkan vermir, həm də onlara mövcud bazarlarda rəqabət üstünlüyü əldə etməyə kömək edir. Birincisi, AI texnologiyasının sahibkarlar tərəfindən mənimsənilməsi çox vaxt yüksək başlanğıc xərcləri və resurs tələbləri ilə məhdudlaşır. Üstəlik, süni intellekt tətbiqləri daim inkişaf edən bir sahə olduğundan, sahibkarlar üçün bu texnologiyadan səmərəli istifadə etməyi öyrənmək və onu daim yeniləmək zərurətə çevrilir (Fatema, S., və b., 2023). Bu, texnologiya ilə bağlı riskləri və qeyri-müəyyənlikləri artırır və sahibkarların strateji planlaşdırmasını daha mürəkkəb edir. Bundan əlavə, etik və məxfilik məsələləri süni intellektlə işləyən sahibkarlığın davamlılığı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir; Sahibkarlar bu məsələlərə diqqət yetirməyə, risklər və mənfi nəticələr yarana bilər. Süni intellektlə işləyən sahibkarlıq biznesdə innovasiyaları təşviq edən və sahibkarlar üçün uğur şanslarını artıran dinamika təklif etsə də, nəzərə alınmalı olan bir sıra problemlər də təqdim edir. Sahibkarlıq ekosistemində maraqlı tərəflər tərəfindən birgə yanaşmanın mənimsənilməsi onlara bu imkanları daha effektiv qiymətləndirməyə və çağırışlara daha davamlı olmağa kömək edəcək. Süni intellektin verdiyi imkanlardan istifadə edərək innovasiya proseslərini təkmilləşdirən sahibkarlar son nəticədə

daha davamlı biznes modelinin yaradılmasına zəmin yaradırlar. Süni intellektlə işləyən sahibkarlıq müasir biznesdə inqilabi imkanlar təqdim etsə də, o, həm də mühüm problemlərlə üzləşir. Bu kontekstdə sahibkarların süni intellekt texnologiyalarını mənimsəməsi onlara innovativ məhsul və xidmətlər hazırlamağa, eləcə də rəqabət üstünlüyü əldə etməyə imkan verir. Məsələn, verilənlərin analitikası və proqnozlaşdırma imkanları sahibkarlara müştəri tələblərini daha yaxşı başa düşmək və bazar tendensiyalarını gözləmək üçün güclü zəmin təklif edir. Bu, sürətlə dəyişən iqtisadi şəraitə uyğunlaşmaq üçün kritik elementdir, xüsusən də məlumatlara əsaslanan qərar qəbul etmə proseslərinin əhəmiyyət kəsb etdiyi bir mühitdə. Bununla belə, süni intellektlə işləyən sahibkarlıq sahəsində çətinliklər və imkanlar da nəzərdən qaçırılmamalıdır. Sahibkarların üzləşdiyi ən böyük maneələrə AI sistemlərinin mürəkkəbliyi, kifayət qədər məlumat və texniki biliyə çıxışın olmaması, kifayət qədər maliyyə resurslarının olmaması və etik narahatlıqlar daxildir. Xüsusilə kiçik və orta biznes bu yeni texnologiyalara sərmayə qoymaq imkanlarının məhdudluğu ilə mübarizə aparır və irimiqyaslı rəqibləri ilə rəqabət aparmaqda çətinlik çəkir.

İnvestisiya ekosistemləri iqtisadi artım və innovasiya üçün çox vacibdir. Bu gün süni intellektə (AI) inkişafın sürətlənməsi sahibkarlıq mənzərəsinə dərinlən təsir edən yeni imkanlar yaradır. Süni intellekt texnologiyalarının qəbulu təkə investorların diqqətini cəlb etmir, həm də bu texnologiyaların təklif etdiyi üstünlüklər və potensial gəlirlərlə investisiya qərarlarını yenidən formalaşdırır. Xüsusilə, verilənlərin analitikası, maşın öyrənməsi və avtomatlaşdırma kimi sahələrdə fəaliyyət göstərən startaplara investorlar tərəfindən getdikcə daha çox üstünlük verilir. Süni intellektlə startaplara investisiya qoymağın əhəmiyyəti təkə maliyyə gəlirləri ilə məhdudlaşmır (Dahanayake, H., və b.,2022). Bu investisiyalar innovasiyaların təşviqinə, biznes proseslərinin optimallaşdırılmasına və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasına töhfə verir. Investorlar süni intellektə əsaslanan həllər ilə problemləri həll etmək və bazar ehtiyaclarına tez cavab vermək üçün yeni ideyaları dəstəkləmək üçün maliyyə təmin edirlər. Bu, həmçinin süni intellekt sahəsində ixtisaslı işçi qüvvəsinin inkişafına və gənc sahibkarların dəstəklənməsinə imkan verir. Bundan əlavə, investorlar AI startapları vasitəsilə qlobal bazarlarda iştirak etməklə uzunmüddətli strateji üstünlük əldə edə bilərlər. İnvestisiya ekosisteminin süni intellektlə inteqrasiyası təkə maliyyə qazancı təmin etmir, həm də sosial və ekoloji problemlərin həllini asanlaşdırır. Enerji səmərəliliyindən səhiyyəyə, nəqliyyat sistemlərindən kənd təsərrüfatı təcrübələrinə qədər geniş sahədə tətbiq potensialına malik olan bu texnologiyalar cəmiyyətin ümumi rifahını artıracaq həllər təklif etmək qabiliyyətinə malikdir. Investorların bu cür təşəbbüslərə diqqət yetirməsi sosial fayda verəcək layihələrə dəstəyi təşviq edir, eyni zamanda davamlı inkişaf məqsədlərinə nail olmaqda mühüm rol oynayır. Buna görə də, süni intellekt və investisiya ekosistemi arasında güclü əlaqə təkə iqtisadi artıma kömək etmir, həm də gələcəyin qurulmasında mühüm amil kimi önə çıxır.

Şəkil 2. Süni intellekt texnologiyalarına investisiyalar,2018-2024,milyard dollar

Mənbə: <https://www.statista.com/statistics/1456578/ai-investment-comparison/>

2018—ci ildə süni intellektlə bağlı investisiyaların həcmi 15 milyard növbəti illərdə isə artaraq bu rəqəm 2024-cü ildə 110 milyard dollara çatacağı gözlənilir.

Süni intellekt texnologiyalarına investisiyaların önəmi süni intellektlə startaplara sərmayə qoymaq günümüzün dinamik biznes mühitində çox vacibdir. Bu sərmayələr təkcə maliyyə qazancı təmin etmir, həm də iqtisadi artımın sürətləndirilməsinə, innovasiyaların təşviqinə və sosial problemlərin həlli yollarının işlənilib hazırlanmasına imkan yaradır. Süni intellektin gətirdiyi potensial startapların təklif etdiyi məhsul və xidmətlərin daha səmərəli, daha ağıllı və miqyaslı bilən olmasına imkan verir, eyni zamanda investorlar üçün uzunmüddətli dəyər yaratma imkanları təmin edir. Süni intellekt texnologiyası startapları sektoral dinamikani dəyişdirmək qabiliyyətinə malik innovativ həllər istehsal edir. Bu kontekstdə, investorlar süni intellekt sahəsində startaplara müraciət etdikdə, onlar təkcə potensial qazanc təmin etmir, həm də texnoloji tərəqqinin təşviqinə töhfə verirlər. Avtonom sistemlər, məlumat analitikası, maşın öyrənməsi və təbii dil emalı kimi sahələr daim inkişaf edən və bazar ehtiyaclarına sürətlə cavab verən imkanlar təqdim edir. İntestisiyalar bu dəyişiklikləri dəstəkləmək və inkişaf etdirmək üçün maliyyə resurslarının təmin edilməsinə imkan verir. Bundan əlavə, investorlar böyüdükcə və miqyas aldıqca startaplara strateji təlimat verməklə mühüm rol oynayırlar. Bu kontekstdə, süni intellekt təşəbbüslərinə investisiyalar təkcə fərdi biznes sahələrinə deyil, həm də sahibkarlıq ekosisteminin davamlılığı baxımından ümumi iqtisadi səviyyəyə müsbət təsir göstərir. Müəssisələrə innovativ prosesləri inkişaf etdirmək və bazar tələblərinə cavab vermək üçün lazım olan maliyyə dəstəyi təmin edildikdə, iş dünyasında daha geniş transformasiya mümkün olur. Buna görə də, süni intellekt təşəbbüslərinə sərmayələr, maliyyə qazanclarından əlavə, cəmiyyətin texnologiyaya əsaslanan gələcəyə istiqamətlənməsinin əvəzsiz elementi kimi ortaya çıxır (Chalmers, D., və b.,2021).

NƏTİCƏ

Tədqiqatımızda süni intellektin müasir tətbiqi nəzəriyyələrini, sahibkarlığın böyük verilənlərdən necə istifadə etdiyini, analitik bacarıqları artırdığını və qərar qəbul etmə proseslərini sürətləndirdiyini üzə çıxarıb. Bu kontekstdə iş dünyasında süni intellektin artan təsiri yeni iş modellərinin yaradılmasına, məhsuldarlığın, innovasiyaların və müştəri xidmətlərindən məmnunluğun artmasına imkan yaradır. Bundan əlavə, müasir sahibkarlıq ekosisteminə süni intellekt texnologiyalarının istifadəsi ilə bağlı strateji tövsiyələrin verilməsi vacibdir. İlk növbədə, qurumlar öz sahələrində süni intellektin tətbiq sahəsini genişləndirəcək müvafiq infrastrukturun yaradılmasına diqqət yetirməlidirlər. Bunlara yüksək sürətli internet, bulud texnologiyaları və etibarlı məlumat çıxarma sistemlərinin inkişafı daxildir. İkincisi, təşkilatlar üçün öz işçilərinə AI alətlərindən istifadə üzrə təlim keçmək və rəqəmsal bacarıqlarını artırmaq üçün müvafiq təlim proqramları təşkil etmək faydalı olardı. Üçüncüsü, süni intellekt sistemlərinin üzləşdiyi etik problemlərin və təhlükəsizlik risklərinin müzakirəsi əsas prioritet idi. Bu məsələlərlə bağlı standartların müəyyən edilməsi sahibkarlıq ekosisteminin inkişafına və sektorun maraqlı tərəflərinin etimadının artırılmasına kömək edəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Blagodyr, L. M. (2023). Emerging paradigms: the fusion of ai and ecosystems in business. Artificial intelligence: an era of new threats or opportunities? 1: 6-18. <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37875/132497.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
2. Chalmers, D., MacKenzie, N. G., & Carter, S. (2021). Artificial intelligence and entrepreneurship: Implications for venture creation in the fourth industrial revolution. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 45(5), 1028-1053. <https://doi.org/10.1177/1042258720934581>
3. Dahanayake, H., & Muna, C. B. (2022). Entrepreneurial Ecosystem Challenges for AI Startups Internationalization: Evidence from Emerging Markets Case Studies.

<https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1667795&dsid=6307>

4. Elia, G., Margherita, A., & Passiante, G. (2020). Digital entrepreneurship ecosystem: How digital technologies and collective intelligence are reshaping the entrepreneurial process. *Technological forecasting and social change*, 150, 119791.

<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119791>

5. Fatema, S., & Raza, M. K. (2023). Entrepreneurship in the Age of Technology: A Study of Start-up Ecosystems and Innovation Hubs. *J. Res. Innov. Technol. Manag*, 1(2), 1-5.

<https://jritm.org/Upload/Entrepreneurship.pdf>

6. Giuggioli, G., & Pellegrini, M. M. (2023). Artificial intelligence as an enabler for entrepreneurs: a systematic literature review and an agenda for future research. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 29(4), 816-837.

<https://doi.org/10.1108/IJEBR-05-2021-0426>

7. Jacobides, M. G., Brusoni, S., & Candelon, F. (2021). The evolutionary dynamics of the artificial intelligence ecosystem. *Strategy Science*, 6(4), 412-435.

<https://doi.org/10.1287/stsc.2021.0148>

8. Obschonka, M., & Audretsch, D. B. (2020). Artificial intelligence and big data in entrepreneurship: a new era has begun. *Small Business Economics*, 55, 529-539.

DOI:10.48550/arXiv.1906.00553

SUMMARY

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FORMATION OF THE MODERN ENTREPRENEURIAL ECOSYSTEM

Sadiq Isayev

In recent years, the role of AI in entrepreneurship has become one of the main topics of discussion. Although many organizations are trying to integrate these technologies into their business models, this process is not always completely clear and risk-free. The ethical, legal and social issues that arise during the application of artificial intelligence indicate that new approaches and regulations are required. Therefore, along with the prospects of systems, it is necessary to formulate further research, strategic approaches and appropriate policies to create a sustainable ecosystem.

The modern entrepreneurial ecosystem, with its dynamism and complexity, constitutes an important element of socio-economic development. This ecosystem is formed through the interaction of various actors and processes. Within it, elements such as innovation, trade, finance and human resources come together to create an effective synergy. Modern technologies such as artificial intelligence (AI) are not only increasing the efficiency of this ecosystem, but also expanding its capabilities in all its phases. The application of AI helps to more effectively perform the dynamic tasks of modern entrepreneurship, while maintaining the traditional business model. The role of artificial intelligence in the entrepreneurial ecosystem covers a wide spectrum, from analyzing information to making decisions. The processes of collecting and processing information are carried out faster and more accurately through AI models. Here, the use of analytical algorithms, learning systems and predictive technologies allows enterprises to more deeply understand market trends and adapt directly to customer needs. This not only increases the efficiency of resources, but also develops the ability to be creative and open to innovation.

Keywords: *Entrepreneurial ecosystem, economic relations, entrepreneurial entities, artificial intelligence, modern ecosystems.*

РЕЗЮМЕ

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ЭКОСИСТЕМЫ

Садик Исаев

В последние годы роль ИИ в предпринимательстве стала одной из главных тем для обсуждения. Хотя многие организации пытаются интегрировать эти технологии в свои бизнес-модели, этот процесс не всегда полностью ясен и лишен рисков. Этические, правовые и социальные вопросы, возникающие при применении искусственного интеллекта, указывают на то, что требуются новые подходы и правила. Поэтому наряду с перспективами систем необходимо сформулировать дальнейшие исследования, стратегические подходы и соответствующую политику для создания устойчивой экосистемы.

Современная предпринимательская экосистема с ее динамизмом и сложностью представляет собой важный элемент социально-экономического развития. Эта экосистема формируется посредством взаимодействия различных субъектов и процессов. В ней такие элементы, как инновации, торговля, финансы и человеческие ресурсы, объединяются для создания эффективной синергии. Современные технологии, такие как искусственный интеллект (ИИ), не только повышают эффективность этой экосистемы, но и расширяют ее возможности на всех ее этапах. Применение ИИ помогает эффективнее выполнять динамические задачи современного предпринимательства, сохраняя при этом традиционную бизнес-модель. Роль искусственного интеллекта в предпринимательской экосистеме охватывает широкий спектр: от анализа информации до принятия решений. Процессы сбора и обработки информации осуществляются быстрее и точнее с помощью моделей ИИ. Здесь использование аналитических алгоритмов, систем обучения и предиктивных технологий позволяет предприятиям глубже понимать тенденции рынка и напрямую подстраиваться под потребности клиентов. Это не только повышает эффективность ресурсов, но и развивает способность быть креативными и открытыми для инноваций.

Ключевые слова: *Предпринимательская экосистема, экономические связи, субъекты предпринимательства, искусственный интеллект, современные экосистемы.*